

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregion.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ И РАЗРАБОТВАНЕ НА МОДЕЛИ ЗА МЕЖДУОБЩИНСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО

ОБЩИНА МАЛКО ТЪРНОВО

Консултантски Доклад

Изготвил: Таурус Консултантс

По договор N BG161PO 001/4.2-01/2008/021

Обособена позиция № 2

Дейност по проект „Изграждане на партньорска мрежа между Община Малко Търново /България/ и регион Абруцо /Италия/“, сключен договор № BG161PO001/4.2-01/2008/021 между община Малко Търново и МРРБ, във връзка с предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Регионално развитие 2007-2013г.“, приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество, операция 4.2 „Междурегионално сътрудничество“, Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ: BG161PO001/4.2-01/2008 „Подкрепа за междурегионално сътрудничество и обмен на най-добри практики“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейски фонд за регионално развитие.

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Необходимост от междуобщинско сътрудничество

Необходимостта от междуобщинско сътрудничество произтича от съображенията за решаване на проблеми от общ интерес (с регионално въздействие) *чрез обединяване на ресурсите*, за да се избегне дублиране на действията и разходите и да се осигури по-висока ефективност.

Затова като тенденция по-склонни към сътрудничество са по-малките общини.

Независимо от осъзнаването на общия интерес и съгласието по регионалните приоритети конкуренцията и споровете между общините са неизбежни и засягат особено локализирането (точното място) на конкретните проекти. Тази ситуация има солидно политическо основание. Общинските съвети и кметовете се избират от населението на общината и винаги възникват въпроси от общността защо общината финансира проекти, които са извън нейната територия (дори когато те са от полза и за самата нея). Както показва по-специално опитът на Чешката република, конкуренцията може да бъде насърчавана и от самия дизайн на националните програми, осигуряващи ресурси за общините, които са ориентирани не към създаването на условия за развитие, а към *поддържане и възстановяване на местна инфраструктура*.

Индивидуалният подход, „местният патриотизъм“, „локалното мислене“ и конкуренцията между общините са преодолими, ако нуждите са осъзнати, на базата на съпоставяне на „ползите и разходите“ преди всичко чрез *диалог* и постигане на *съгласие* между самите общини.

Макар че сътрудничеството може да бъде стимулирано „отгоре“, то не може да бъде наложено или гарантирано „отгоре“ (дори в случаите на посилно законово регламентиране). По-скоро като изключение може да се разглеждат някои примери, при които общините са задължени да се обединят, за да получат достъп до ресурси (например във връзка с проекти за Кохезионния фонд в Португалия).

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Междубщинско сътрудничество – ползи от създаването и прилагането

При формирането на междубщински сдружения е важно от самото начало да се дефинират основните принципи и механизми. Освен това, тъй като тези сдружения са политически по своя характер, възниква въпроса и за определянето на съотношението и разпределението на *отговорностите* вътре в сдружението, те трябва да гарантират баланс и да отчитат интересите на всяка община, независимо от размера ѝ. Всяка община трябва да се чувства въввлечена в процеса, да има *своята роля*, определена от нейните специфики (икономика, култура, история, демография, общество).

Такъв подход е приложен, например, в Градския регион на Хага, който представлява обединение от девет общини. Задача на всяка община е да определи 4 свои уникални черти, които я отличават и които биха могли да я направят атрактивна за останалия свят. Освен това, тези характеристики *не трябва да се конкурират, а да се допълват*, за да може по този начин да се осигури *единното развитие на целия регион*. Именно избора на тези уникални характеристики позволява на общините едновременно да се отличават една от друга, но и да формират общи продукти.

Идеята за спецификите на общините поставя началото и на избора на приоритетни проекти в рамките на Регионалните устройствени схеми, като така предоставя на всяка община нейна собствена сфера на интерес и контрол. По този начин се постига едновременно въвличане на общините в процеса на общото развитие на региона и се предоставя важен инструмент за поддържане на единството на общините.

Важни фактори за успеха на междубщинското сътрудничество са:

- Привличането (от общинските асоциации) на реномиран консултантски екип, който служи като *посредник между различните общини*, осигурява солидна техническа обосновка и подготовка на проектите и по този начин улеснява „информираните“ решения на кметовете и постигането на съгласие (аргументите са не само политически, но преди всичко технически и икономически).
- Приоритетът, който управляващите органи на програмата дават на *големите съвместни проекти* (ако са своевременно технически добре подготвени и не

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

създават рискове за усвояването на средствата). Мотивацията да се подкрепят съвместните проекти на общините е, че именно това са проекти, които могат да спомогнат за качествен прогрес на целия район.

- Междуобщинското сътрудничество невинаги е успешно. Главните фактори за неуспех са невъзможността за постигане на консенсус по съвместните приоритети и проекти (особено тяхното локализиране и финансовото участие на отделните общини), ограниченият технически и финансов капацитет на общинските асоциации и несвоевременното техническо разработване на проектите до необходимото ниво (според изискванията за финансиране) и не на последно място, изискванията на структурните фондове: правилата на СФ изискват бързо усвояване на парите – иначе те ще бъдат загубени – и затова не е целесъобразно средствата да бъдат насочвани за „бъдещи“ проекти, когато за одобрение са представени такива, които макар и не толкова интересни и значими, вече са готови за изпълнение.

Изводи:

Сътрудничеството между общините е особено важно от гледна точка на **усвояването на структурните фондове**, имайки предвид както ролята им като актьори в развитието, така и често малкия им и недостатъчен за ефективно и ефикасно използване на средствата от фондовете размер.

Междуобщинското сътрудничество не се появява автоматично, независимо от наличието и осъзнаването на нуждите от него. То изисква време за развитие и трябва да бъде „подхранвано“ и насърчавано. Простото поставяне на изискване за идентифициране и разработване на съвместни проекти (каквото е случаят със Закона за регионалното развитие в България) само по себе си не води до генериране на такива проекти.

Липсата на специфично **регламентиране и регулиране** на междуобщинското сътрудничество за съвместни инициативи и проекти за развитие и предоставяне на услуги не може да се смята за най-важния ограничител за това сътрудничество. В повечето случаи законодателството не ограничава, но и не насърчава сътрудничеството. Ако сътрудничеството се смята за недостатъчно и желано в по-голяма степен, са необходими

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

стимули и участието в програмите, съфинансирани от структурните фондове, може да осигури такива стимули.

Както показва особено опитът на Чехия, за да съществува добре организирано междуобщинско сътрудничество, не е достатъчно да бъде създаден законов механизъм – по-важно е как той се прилага. Партньорството трябва не само да е съсредоточено в конкретна област и да води до видими резултати, но да включва **ясно разпределение на труда и отговорностите** (определени от самите партньори, а не „отвън“), **добра координация** между всички участници, наличие на технически капацитет, постигане на съгласие за общия интерес и полза, в т.ч. на базата на по-общите регионални стратегии (и конкретни приоритети) за развитие.

Процесът на планиране може да бъде важен инструмент за идентифициране на съвместни проекти на общините. Опитът на Ирландия и Португалия показва, че изпълнението на програми чрез постигането на консенсус и предварително определяне на приоритетните проекти може да бъде ефективно средство за преодоляване на конкуренцията между общините и прилагане на партньорството за усвояване средствата от ЕС. Дори ако управлението на част от програмата не се делегира на асоциация на общините (както се прави в Португалия), съвместното изготвяне на инвестиционен план е инструмент както за балансиране на интересите на големите и малките, на богатите и бедните общини, така и за идентифициране на съвместни проекти. От друга страна, опитът на Чехия подчертава, че неуспехът на стратегическото планиране да идентифицира проекти от общ интерес е сред найважните ограничители за междуобщинското сътрудничество.

Лидерството, активността и начинът на мислене на ръководството на общините, на общинските асоциации и на регионалните власти са фактор, който вероятно е с поголямо значение от законодателството или преките стимули. Това е изрично подчертано в доклада за Чехия, но личи много добре и от опита на Ирландия.

Важен фактор е **участието на регионалните власти като фасилитатор** и/или пряко подпомагащи междуобщинското сътрудничество, една от важните предпоставки за което е взаимното доверие между публичните власти.

Опитът на общинските асоциации в Португалия (по-специално в Алгарве) показва, че особено важни фактори за успех в сътрудничеството между общините за съвместни проекти са **експертната помощ** (осигуряване на рационални, икономически и технически

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

обосновани, а не само политически мотивирани решения) и интензивната индивидуална работа на експертния екип с представителите на всички общини (макар да се използват, не се разчита само на общи работни срещи).

И накрая, отново опитът на Португалия показва, че е възможно да се започне от силно централизирано управление на структурните фондове и постепенно да се премине към децентрализация с укрепването на капацитета на местно и регионално ниво. Важно условие е регламентирането в националното законодателство на пошироки правомощия на местните власти за организиране и използване на съвместни услуги и тяхното управление, както и за участие в регионални и други публични компании. Общинските асоциации могат да се превърнат в част от системата за управление на структурните фондове (делегиране от управляващия орган на отделни компоненти на регионалната програма), което е допълнителен фактор за сътрудничеството между общините и повишаване на тяхната роля при вземането на решенията. Но това е възможно едва когато асоциациите са достатъчно силни, натрупали са опит и имат технически капацитет и вероятно е свързано и с „унифицирания“ им териториален обхват, който съответства на районите на ниво NUTS 3.

Области на сътрудничество

1. Демократичните принципи на местно самоуправление

Местните власти трябва да демонстрират готовността си да прегърнат международните демократичните принципи на местното самоуправление като:

- многопартийно сътрудничество;
- равен, безпристрастен достъп до информация;
- етичен кодекс за поведение на лица на изборна длъжност;
- основни насоки на взаимоотношенията между изборни лица и общинска администрация
- открито взимане на решения
- увеличаване правомощията на обществеността, гражданите;

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Пример в тази област е сътрудничеството между български и британски общини от региона на Кърджали и Община Иист Стафордшир. Чрез практическо обучение и трансфер на ноу-хау българските общини разработват и въвеждат практики за плуралистично демократично управление, обхващащо многопартийни демократични процеси на местно, национално и Европейско ниво; взаимоотношения между изборни лица и общинска администрация, за участието на гражданите в управлението на общината.

2. Икономическо развитие

Местните власти в Източна Европа се стремят да определят новата си роля в местното икономическо развитие в контекста на пазарната икономика. Вместо упражняването на директен контрол, запазване и управление на собствеността, е необходимо да се стимулира:

- обединяването на усилията на всички ключови организации на местно ниво за създаване на благоприятни условия за икономическо развитие,
- инициране и създаване на обществено-частни партньорства;
- създаване на индустриални паркове; агенции и центрове за икономическо развитие;
- бизнес инкубатори;
- подготвяне на маркетингови материали с целева насоченост към потенциални инвеститори и др.

3. Консултиране с гражданите и включването им в процеса на вземане на решения

4. Достъп до капиталовите пазари и финансиране на капитални проекти

5. Предоставяне на услуги

6. Регионално развитие

Няма никакво съмнение относно необходимостта от политика за регионално развитие. За страните от бившия източен блок това е нещо относително ново. В началото на 90-те

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

години на миналия век тази необходимост имаше второстепенна, маргинална важност. Нейното значение нарасна през втората половина на 90-те под влиянието на няколко фактора:

- нарастващите регионални различия в преходния период;
- стремежът за членство в ЕС (и задоволяването на съответните изисквания по отношение на регионалното развитие);
- завършването (или поне напредъка) на макроикономическите реформи.

В допълнение към всичко това съществува и растящо разбиране за ролята на общественостите партньорства на местно и регионално ниво и за новата роля на ръководствата на местните власти за създаване на благоприятна среда за икономическо развитие. Въпреки това, обаче, липсва последователна регионална политика, хоризонталното сътрудничество между общините в регионите е слабо, липсват финансови ресурси, а регионалните ръководители често не притежават опит в мобилизирането на групови усилия. Затова сътрудничеството и обмяната на опит в тази насока биха били особено полезни.

МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО / СЪТРУДНИЧЕСТВО С ТРЕТИ СТРАНИ/

Един от най-добрите и ефективни начини за развитие на общините сътрудничеството с **общини-партньори от други държави**. За да се осигури ефективно международно сътрудничество между местните власти е *необходим обмен на информация, на технически опит и знания за работещи практики и управленски решения*. Местните власти трябва да познават собствения си потенциал, своите силни и слаби страни, какво искат да постигнат, какъв принос могат да дадат и какво очакват от международното сътрудничество.

На местните власти им е необходима воля да погледнат извън рамките на традиционните възможности, ресурси и перспективи - за намиране на иновационни решения отговарящи на предизвикателствата на урбанизацията и общинското управление.

Движението за партньорство / побратимяване

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Като символичен акт побратимяването е уникална възможност за обмяна и близък контакт между народите, позволяваща на гражданите на страните да осъзнаят, че приликите които ги обединяват са по-силни от различията, които ги разделят.

Движението за побратимяване през изтеклите години се разви мащабно и понастоящем над 13000 града и местни и регионални власти – членове на СЕОР са побратимени, като броят на побратимените връзки е почти същият, тъй като много от градовете са създали няколко партньорства за побратимяване. Общо около 12 400 връзки за побратимяване са регистрирани към 1998 г., 11800 от които обхващат градове от ЕС (7580 в рамките на ЕС и 4226 с други градове от Европа). След 1990 г. страните от Централна и Източна Европа все повече се включват в движението за побратимяване, което е от особена важност в процеса на изграждането на Обединена Европа и присъединяването им към Европейския Съюз.

Побратимяването се гради върху двойна ангажираност: тази на местните власти и тази на гражданите. Всички нива на населението могат да бъдат поканени за участие – директно или чрез техни организации - НПО, работещи за икономическото развитие, в областта на социалните дейности, околната среда, бизнес групи, сдружения на гражданите и др. То е важно средство за местните власти и групи хора от различни страни да споделят опита си и да предлагат практически решения. През последните години движението за побратимяване акумулира опит за подобряване на обмена и развитието на нови форми на срещи и сътрудничество извън обичайните стереотипи на гостувания, фолклорни, музикални или спортни мероприятия.

МЕЖДУОБЩИНСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА НАЦИОНАЛНО НИВО

Сътрудничеството между общините в България се реализира чрез две основни форми:

- формиране на асоциации (национална, регионални), по-специално за представяне и защита на интересите и осигуряване на някои общи услуги за членовете (напр. информация, обучение и др.)

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

- осъществяване на съвместни инициативи и проекти за развитие между няколко общини.

На национално ниво е учредено **Националното сдружение на общините** в Република България (НСОРБ), което има право да:

1. представява своите членове пред държавните органи;
2. разработва предложения за промяна и усъвършенстване на правната уредба на местното самоуправление;
3. подготвя становища и предложения по проектобюджета на страната в частта му за общините;
4. осъществява контакти и взаимодействия със сродни организации от други страни, както и да членува в международни сдружения;
5. осъществява и други функции, определени със закон и с учредителния акт.

Националното сдружение на общините подпомага своите членове чрез предоставянето на широк набор от услуги, включващи експертна помощ, развитие на капацитет, разпространение на информация, обмяна на опит и др.

Друга инициатива на национално ниво е **Национална селска мрежа**.

Националната селска мрежа (НСМ) е инструмент за подкрепа и реализиране на политиката за развитие на селските райони. Нейната мисия е да подпомогне усилията и ускори процеса на изпълнение на Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) в нейните три приоритетни области: *Подобряване на конкурентоспособността на земеделския и горския сектор; Подобряване на околната среда и селската природа; Подобряване на качеството на живот в селските райони и разнообразяване на селската икономика*. Мрежата е партньор на МЗХ в диалога с гражданското общество и съдейства за разширяване на участието му в процеса на планиране, наблюдение и изпълнение на политиката за развитие на селските райони. Мрежата осигурява обмен на информация и опит, чрез нея се трансформират добрите практики и се постига единство между партньорите. Включването на общините от район Странджа в Национална селска мрежа би допринесло както за обмяна на опит с други общини, така и в привличане на външно финансиране.

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

На регионално ниво съществува добре развита мрежа от **регионални асоциации** на общините, обхващаща 76% от цялата територия на страната. Съществуването на повечето от тях обаче зависи от финансирането на определен донорски проект и след приключването му тяхната устойчивост е съмнителна.

През последните няколко години българските общини започнаха да осъзнават необходимостта от **междубщинско сътрудничество за осъществяване на съвместни проекти**, съвместно предоставяне на услуги, осигуряване на достъп до кредити или емитиране на облигации. Три основни фактора изискват и насърчават междубщинското сътрудничество:

- Процесът на финансова децентрализация предоставя възможност на общините доброволно да обединяват човешки и финансови ресурси и да търсят различни форми на ефективно и качествено предлагане на публични услуги и косвено насърчава сътрудничеството, по-специално между по-малките общини, за по-ефикасно предоставяне на услугите.
- Процесът на регионално развитие, който изисква сътрудничество между общините, най-вече при идентифициране и реализация на проекти с надобщинско значение и/или при реализация на държавната политика в районите за целенасочено въздействие.
- Подкрепата от ЕС чрез предприсъединителните инструменти. В много случаи сътрудничеството между общините по определен проект е задължителен критерий или най-малкото се насърчава от съответната програма (грантова схема).

Българският закон за регионалното развитие (чл. 14 ал. 3, т. 3) изисква идентифицирането на подобни проекти, респ. формално насърчава междубщинското сътрудничество. Подобна цел е формулирана и в Националната стратегия за регионално развитие. Но в голяма част от общинските и регионалните планове не се съдържат подобни проекти или те не са разработени като „съвместни“. Вероятното обяснение е не само

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

доминирането на „местното“ мислене, но и акцентът върху абстрактно планиране, без ясно предназначение и без търсене на конкретния общ интерес за повече общини.

Макар че има примери за успешно сътрудничество при разработването и изпълнението на конкретни проекти, те не са се превърнали в обичайна практика.

Според проучването на ПРООН от 2004 г. хоризонталните връзки и сътрудничеството (партньорството) между общините в България в конкретни дейности за развитие и предоставяне на услуги са ограничени и не се използват достатъчно възможностите за съвместно решаване на общи проблеми и обединяване на ресурсите: почти 2/3 от общините не са работили по съвместен проект с други общини през последните 5 години. По-склонни към сътрудничество са по-малките общини с по-малки ресурси и с по-малък опит в осъществяването на проекти. При търсенето на финансови ресурси и решения на проблемите много по-силни са „вертикалните“ връзки, за което е показателна следната оценка: „...опитът показва... че в България отсъства традиция на партньорство между общините. Вместо това е традиция всяка община да се обръща самостоятелно към централните органи на управление със своята молба за подкрепа, без да я обсъди с останалите. Съществува дори някакъв вид „конкуренция“ сред общините по отношение на това чии „връзки“ са найдобри и най-високопоставени в централните органи на управление и всяка община се опитва да опази „тайната“ само за себе си“

Някои примери за съвместни проекти и инициативи между общини в България

- Проект за регионално управление на отпадъците в Кочериново, одобрен за финансиране по ИСПА, 35 млн. евро. Проектът е инициран от кмета на Кочериново и включва 11 общини (9 от Кюстендилска област, Благоевград и Симитли). Съпричастността и ангажиментът на тези общини е постигната чрез срещи и дискусии с последващо одобрение от общинските съвети.
- Сътрудничеството между Горна Малина и Елин Пелин, при което двете общини наемат частна компания за експлоатация и установяване на ефективен механизъм за съвместно управление на сметището.
- „Партньорство за местно икономическо развитие“, създадено със съдействието на USAID и подпомагано от ФРМС. Партньорството е асоциация на професионалисти,

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

представляващи средноголемите общини в България, и дейността му е насочена към насърчаване на частните инвестиции в градовете на страната.

Съществуват различни обяснения за ограниченото междуобщинско сътрудничество. По-простото и по-лесно обяснение е, че междуобщинското сътрудничество не е достатъчно детайлно институционализирано и регламентирано в българското законодателство. Но законодателството само по себе си не е пречка: според чл. 137 на Конституцията на Република България от 1991 г. общините могат да се сдружават за разрешаването на общи проблеми в съответствие със съществуващите закони. Според чл. 9 от Закона за местното самоуправление и местната администрация общините могат да се сдружават на доброволен принцип за решаване на проблеми и задачи от общ интерес. Наистина законодателството не предписва изрични области (цели) за сдружаване или формални правила, но това дава свобода на общините сами да решават тези въпроси.

По-сериозни причини трябва да се търсят в **нагласите и опита по отношение на междуобщинското сътрудничество**:

- конкуренцията за ограничените ресурси
- силно изявените предпочитания към комуникация и консултиране с централните власти (лобиране)
- очакванията местните проблеми да бъдат решени с ресурси на централната власт (а нерядко дори и да бъдат идентифицирани и структурирани от централната власт)
- трудността да се приеме, че регионалните приоритети могат да имат предимство пред местните, ако те трябва да се финансират с ресурси на (за) общините и ако това би означавало по-малко ресурси за инвестиции в „собствената“ територия
- липсата на натрупан опит и добри практики (респ. необходимостта от известни насоки и „ноу-хау“ в осъществяването на междуобщинско сътрудничество).

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

SWOT анализ на община Малко Търново по отношение на развитие на междуобщинското сътрудничество

Силни страни	Слаби страни
<ol style="list-style-type: none"> 1. Съхранена природна среда 2. Богато културно-историческо наследство 3. Слабо натоварен транзитен и вътрешен транспорт 4. Ниско ниво на замърсяване на почвите 5. Наличие на добра воля за сътрудничество със съседни и други общини. 6. Местоположението на общината в Бургаска област – туристически най-активната област в България.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Влошено състояние на комуникациите и износената инфраструктура. 2. Обезлюдяване и неблагоприятна демографска структура в общината. 3. Неэффективно и неустойчиво използване на природните ресурси. 4. Слабо развитие на местната бизнес инициатива и външния инвестиционния интерес. 5. Неизползван туристически потенциал и неизградени места за развлечения.
Възможности	Заплахи
<ol style="list-style-type: none"> 1. Промени в отношението към селските райони като място за живеене, почивка и възстановяване – възможности за устойчиво развитие на туризма и по-специално на нишови продукти като Еко и Етно туризъм, както и могат да бъдат използвани за развиване на програми за закупуване на ваканционен дом. 2. Наличие на финансови инструменти на ЕС за решаване на проблемите свързани с опазване на околната среда и на инфраструктурни проблеми. 3. Наличие на държавни програми за	<ol style="list-style-type: none"> 1. Глобални промени в климата и попадане на страната и в частност на общината в зоната на засушаването. 2. Задълбочаване на демографския проблем и трудовата емиграция, особено на млади хора. 3. Привличане на не-екологични производства. 4. Невъзможност на националната система за мониторинг и контрол да обхване цялата територия на общината и липса на общинска такава. 5. Невъзможност за постигане на

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

развитие на комуникационни и информационни технологии. 4. Развитието на Интернет предоставя нови възможности за обмяна на опит и развитие на отдалечени райони. 5. Развитие на работата на различни асоциации (национална селска мрежа, бургаски туристически алианс и мн. др.) предоставя възможности за стратегически партньорства с по-голямо представителство пред националните и международни институции и бизнеса.	консенсус по съвместните приоритети и проекти (особено тяхното локализиране и финансовото участие на отделните общини) 6. Ограничен технически и финансов капацитет на общинските асоциации и несвоевременното техническо разработване на проектите до необходимото ниво (според изискванията за финансиране) 7. Изискванията на структурните фондове: правилата на СФ изискват бързо усвояване на парите – иначе те ще бъдат изгубени. Това често води до предприемане на частични действия и липса на устойчивост на проектните дейности.
--	---

Анализ на обкръжаващата среда – фактори, елементи

През последните 15 години заради влошените социално-икономически условия в страната протича ускорен процес на **обезлюдяване** на селата, особено в пограничните райони в Западна и Южна България. В края на 2004 г. в 144 бивши населени места в страната вече има нула жители. За сметка на това се увеличава делът на градското население. По данни на Националния статистически институт, докато през 1990 г. в градовете са живели 67.1 процента от населението на страната, през 2004 г. този процент вече е кръгло 70. Според последния доклад на НСИ по темата, протичащото в момента териториално преразпределение на населението е индикатор за задълбочаващите се различия между

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

условията на работа и живот в градовете и селата в България. Институтът обръща внимание на факта, че при липса на активна инвестиционна политика в селата тези различия все повече ще се изострят, което в крайна сметка ще се превърне в сериозен проблем за икономическото развитие на страната. В момента в селата възрастовата структура е силно деформирана и не може да осигури както възпроизводството на населението, така и възпроизводството на трудовия потенциал.

Например в ГДР, където хората предпочитат да се задържат там, където живеят, и се инвестира в инфраструктурата, тоест с колата или с обществения транспорт да можеш да се придвижиш до работното си място. Тази общинска политика беше последвана от изграждане и на добри социални мрежи като здравни служби и училища.

Българското село пък се е превърнало в място, където да преживееш старините си или най-много да изкараш лятото и наесен да се върнеш в града. В града са по-добрите условия на живот, които се изразяват в елементарните течаща вода, канализация и понякога парно. Жилищната среда в селските региони е с изключително лоши показатели. Едва 2.1% от хората там са включени към канализация спрямо 70.2% в градовете.

Също така по данни от преброяването през 2001 г., докато 89.5% от децата в градовете завършват основно образование, едва 69.1% от учениците в селата постигат това. Достъпът до качествени медицински услуги е затруднен от лошата инфраструктура и високите нива на бедност - което пък е причина за двойно по-голямата детска смъртност в селата в сравнение с градовете. Ако държавата и местната власт могат да предложат визия и перспектива за бъдещето на селата, от това биха спечелили и градовете. Биха се разтоварили от социалното напрежение по отношение на жилищните и транспортните проблеми. Изходът е в активна политика за подобряване на достъпа до работа в близките градове, както и осигуряване на местна заетост на базата на туризма и природните ресурси, съчетани с подобрени здравни услуги и качествено образование.

В Малко Търново е регистрирана една от най-ниските гъстота на населението – 6,2 жители на кв.км. Общината на Малко Търново е район с ограничен достъп до преди 20 години поради близостта си до границата с Турция, който се характеризира със забавено развитие

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

вследствие на комплексни социални и икономически фактори. Освен значителната **липса на частна инициатива** в момента, в исторически план регионът се обезлюдява от средата на миналия век, като включително държавната програма за заселване на Странджа-Сакар не успява да повлияе върху демографските фактори.

Наблюдава се **засилена миграция към по-големи градове**, както и характерното за цялата страна, но особено за по-малките населени места, **застаряване на населението**.

Населението на общината намалява прогресивно, като общината се отличава с висок отрицателен естествен и механичен прираст. Голяма част от населението в малките населени места / 90% / е в надтрудоспособна възраст, застаряващо. Налице са засилени миграционни процеси към областния център – гр. Бургас, водещи до обезлюдяване на населените места в общината. Закриването на голяма част от промишлените предприятия води до **увеличаване на безработицата** в района, характеризираща се със сравнително постоянното си ниво през годината, без значителна сезонна заетост.

По време на фокус групите, проведени в гр. М.Търново, голяма част от участниците регистрираха също обезлюдяването и липсата на възможности за развитие на техните деца, проблемите с липса на спешна помощ в района, слабият културен живот. Като основни преимущества на района от местните жители бяха изтъкнати спокойния живот и чистата околна среда. Те бяха сметени за подходящи както за млади семейства, които да отгледат тук своите деца, но основно за пенсионери, които да могат да изживеят качествено своите пенсионни години. Като занимание за „новите” жители на общината бяха предложени семейни туристически бизнеси или други малки частни бизнеси, които биха могли да открият няколко работни места. Местните жители не намират капацитет, мотивация и възможности за създаване на работни места от ресурси вътре в общината, а само от приходящи такива.

Законът за местното самоуправление предвижда:

Чл. 17. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 65 от 1995 г., изм. - ДВ, бр. 69 от 2003 г., в сила от 27.10.2003 г.) (1)
Местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregion.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност в сферата на:

1. общинското имущество, общинските предприятия, общинските финанси, данъци и такси, общинската администрация;
2. устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея;
3. образованието;
4. здравеопазването;
5. културата;
6. благоустрояването и комуналните дейности;
7. социалните услуги;
8. опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси;
9. поддържането и опазването на културни, исторически и архитектурни паметници;
10. развитието на спорта, отдиха и туризма.

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

От това излизат няколко **стратегически приоритета** за общината:

1. Стимулиране на създаването на общи бизнес единици

Основният проблем за обезлюдяването е липсата на работни места, както по принцип, така и работни места, отговарящи на квалификациите на младите хора и специалистите, които живеят на територията на общината. В момента общинските и държавни власти са най-големия работодател за общината. Част от тях са медицински работници, които по програмите за преквалификация, които правителството готви в момента, могат да бъдат преквалифицирани в персонал за Спа центрове и рехабилитация. Има млади историци, археолози и икономисти, които биха могли да бъдат полезни в разработването на културните и археологически паметници на територията на общината, но все още нямат опит в управлението на проекти.

Администрацията на общината или Бизнес центъра към общината следва да предоставят таргетирана и актуална информация за програмите, към които може да се включат тези хора, за да бъдат адекватни на създаващите се нови тенденции в обществото и в Бургаска област, както и тези структури могат да предоставят ноу-хау по управление на проекти. В рамките на различни проекти и програми тези структури може да съдействат за обединяването на ресурси с фондации, държавни и европейски програми за привличане на специалисти, които да съдействат за развитие на приоритен област, свързани с квалификациите на местните жители.

По програма Лидер общината се е включила към такова партньорство със съседните общини Царево и Приморско.

Например: обединяване на усилията на селскостопанските производители за създаване на продукти с една марка, стимулиране създаването на изкупвателни пунктове, мандри, обща дистрибуция на местните продукти. Чистотата на района и благоприятните климатични условия са изключителна предпоставка за развитие на екологични селскостопански продукти. За целта може да се използва регистрираната и вече промотирана от ПП Странджа марка „Златна Странджа”. Съвместно с околните общини може да бъде организиран пътуващ пазар на селскостопанска продукция (който може да бъде доразвит и чрез други местни продукти) – това би стимулирало обмяната на опит сред населението,

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

както и вътрешния пазар на селскостопанска продукция (за която често се пътува до Бургас, за да се купи), както и би го превърнало в туристическа атракция.

В рамките на своите правомощия, общината може да прецени да *намали или премахне определни местни данъци и такси за стартираци, устойчиви или семейни бизнеси*, които е предвидено да са в нейните компетенции:

- б) за ползване на пазари, тържища, панаири, тротоари, площи и улични платна;
- в) за ползване на детски ясли, детски кухни, детски градини, специализирани институции за предоставяне на социални услуги, лагери, общежития и други общински социални услуги;
- д) за технически услуги;
- е) за административни услуги;
- з) туристическа такса;

Подобна практика в редуциране на местни данъци и такси е установена при партньора регион Абруцо и по-конкретно при проектите Invest Abruzzo и план за стратегическо развитие на община Altri. В единия случай данък сгради върху „втора къща” е редуциран, а във втория отново с намаляване на местни данъци и такси се стимулират предприемачите, които превръщат свои имоти в Bed&Breakfast.

2. Подобряване на качеството на живот на населението в общината

Отново на фокус-групите беше идентифицирана нуждата от подобряване на качеството на живот на жителите на общината. От една страна, това са изискванията за безопасност, като предоставянето достъп до спешна помощ и здравни услуги, и от друга – предоставянето на възможност за себerealизация, развитие, култура и забавления, отговарящи на съвременните нужди.

По примера на италианския партньор – регионалната администрация на Абруцо, където се подпомага създаването на партньорства между кметствата, администрациите на малки населени места, основно в планинските райони, и частни единици, предоставящи услуги, се

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

работи за посрещане на нуждите на различни социални групи – подобряване качеството на живот на възрастните хора, подкрепа на жените, и др.

Община Малко Търново, заедно със съседните общини, може да разработи програма за създаване на културен календар, който да отговаря на следните желания на жителите:

- създаване на маршрути за „пътуващи“ културни мероприятия – филми, музикални събития, културни фестивали, инструктори по местни занаяти, танци.

Възможен партньор:

Фондация "Танцова Академия Бургас"

Илия Михов - Председател

8000 Бургас, ул. "Любен Каравелов" №8

056 /861910, 0878861910

iliya.mihov@da-burgas.org

www.da-burgas.org

Организиране на младежки дейности, обучение и обмен, организиране на мероприятия, състезания, фестивали и конкурси, свързани с популяризирането на танцовото изкуство.

Фондацията е започнала партньорство с община Несебър, като предлага там курсове за танци, които се заплащат от общината.

3. Сезонно заселване

Отново, използвайки опита на регионалната администрация на регион Аbruцо, съвместно с общините в Бургаска област, и по-точно на територията на Странджа, може да бъде създадена програма, подобна на „Инвест Аbruцо“ (за детайлна справка – бенчмаркинг анализ, предоставен на община Малко Търново от Таурис Консултантс).

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Отделът за развитие на туризма на регион Аbruцо си поставя за цел да повиши социалното и икономическо развитие на изостаналите райони чрез комуникация на ресурсите и достойнствата на територията, за да привлече предприемачи и чуждестранни инвестиции в недвижими имоти.

Проектът се оказва изненадващо успешен – в началото само едно добро пожелание – се превръща в начална фаза на ефективно съживяване на територията. Моделът, описан по-долу, е добър пример за дейността на публичната администрация в отговор на комплексни въпроси, използвайки иновативни и в същото време прозрачни процедури.

Програмата е разработена като общинска стратегия за подпомагане на инвестициите в обезлюдяващи се планински населени места и насърчаване на устойчив модел на туризъм. В Аbruцо, както и в Малко Търново, има голям брой населени места, които се обезлюдяват и са останали много къщи, които се рушат.

Стратегията включва промоция на Аbruцо като регион с неговите географски дадености, култура, традиции и любезни хора сред добре таргетирани групи, като включва както *предложение за закупуване на недвижими имоти, с възможности за превръщането им в туристически атракции, така и промоция на живота в Аbruцо, възможностите за бизнес, така и за ваканции (при закупуването на втори дом).*

В резултат проектът:

- е донесъл приходи за местното население от продажбата на имоти,
- създаде заетост по ремонта и поддръжката на къщите,
- подобрил е облика на района,
- в резултат на търсенето на недвижими имоти е повишена познатостта и харесването на района;
- създадени са предпоставки за повишаване качеството на живот на възрастните хора и за задържането на младите в региона;
- създадени са възможности за туризъм – хотелска, ресторантьорска база, развитие на местните занаяти.

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Проектът представлява маркетинг план за туристическо и териториално развитие и цели възраждането и оценяването на исторически и архитектурни ценности в старите сгради и имоти във вътрешността на региона. За кратко време успява да постигне висока оценка на марката Аbruцо със свои отличителни характеристики, сравним с известния регион на Тоскана.

Проектът засилва тенденцията на купуване и реставрация на стари каменни къщи, ферми и други. Много чуждестранни инвеститори проявяват интерес към проекта и някои от тях вече работят в Аbruцо (www.holiday-villas-abruzzo-italy.com, www.murhart.dk/gagliano/index.htm).

Следва да се отбележи, че част от тези компании не се занимават само с покупко-продажбата на недвижими имоти. Всъщност, те предлагат цялата гама от услуги и консултации по реставрация и ремонт на имотите, като използват ресурса на местните майстори – добре запознати с начина на работа с местните материали и техники. Оценките показват, че няколко хиляди имота са продадени на чужди граждани. Само в град Пенне над 200 стари недвижими имота, от полу-изоставения исторически център до ферми в провинцията, са закупени от чуждестранни инвеститори. Строителната камара също потвърждава, че Аbruцо се е превърнал в район от голям интерес, основно поради по-ниските цени.

Съвместно със съседните общини може да бъде разработена подобна стратегия за предлагане на оригинални къщи, които да доведат до закупуване на имоти на територията на Странджа. Предлагаме Странджа, тъй като е лесно идентифицируема като място с уникален облик, общи черти и общи преимущества, които могат да бъдат комуникирани – чиста околна среда, мистично място, специфична архитектура.

Партньорства с: община Средец, община Приморско, община Царево.

4. Обединяване на ресурси

Обединяването на усилия със съседни общини на Малко Търново може да бъде полезно по отношение на осигуряването на достъп до по-голямо външно финансиране за инфраструктурни проекти (рехабилитация на пътищата, например), така и до административно и политическо лобиране в национален план в полза на интересите на

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

общините от регион Странджа. Към момента интересите са били в осигуряване на средства и възможности за общините, развиващи морски туризъм, докато интересите на по-малките общини от „вътрешността” са били negliжирани.

5. Обединяване на туристически продукти

От създаването си в края на миналата година досега алиансът на туризма в Югоизточния регион има около 40 членове. Целта на сдружението, което обединява общини (Малко Търново, Царево, Созопол), хотелиери, туроператори и фирми, чиято дейност е свързана с туризма, е да осъществява обща реклама и да решава проблемите на сектора. Чрез обединението на местната власт, академичните среди, бизнеса и държавата може да се работи за общите интереси на сектора.

Алиансът на бизнеса в Югоизточна България наподобява местните организации от туристическото райониране, позната в повечето европейски държави. Целта е във всеки регион да се обединят всички заинтересувани страни и да изготвят обща стратегия за развитието на туристическия си продукт, както и да участват заедно по изложения. В момента в България има над 50 регистрирани сдружения, създадени от фирми от туристическия бранш.

Развитието на подобни междуобщински алианси, в които да участват и представители на местната власт и представителите на бизнеса могат да бъдат особено полезни в обединяване на туристически продукти (Странджа Етно и Странджа Еко са подходящи продукти, които да осигурят добавена стойност към морските почивки, предлагани като основни продукти от рекреационните общини). Тези алианси също така дават възможност за развитие на бизнес кълстери – примерно туроператорска фирма от Бургас може да оперира като партньор на общината под форма на ПЧП в създаване на albergo diffuso (италианският модел на разпръснат из общината хотел с обща рецепция, виж Бенчмаркинг анализа). От друга страна транспортна фирма от съседна община може да обслужва успешно междуобщинския транспорт. Идеята на кълстера е да се създаде система от бизнес единици, която да осигурява един цялостен продукт с идентично качество във всеки един етап от производството му.

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

6. Регионални и тематични партньорства:

- Включване в Асоциацията на градовете с културно-историческо наследство - предстои учредяване 14.04.2010 г.
- Формиране на партньорство между градовете с тракийско културно наследство /цели, приоритети, съвместни промоционални мероприятия/: съвместно с Кърджали, Хасково, Ивайловград, Казанлък, Стара Загора и др.
- Асоциация на черноморските общини – промоция на туристическите ресурси и привличане на посетители

7. Институционални партньорства:

Нов български университет, Бургаски свободен университет и Европейски институт по туризъм – организиране на проучвателни експедиции по теми и проблеми, актуални за общинската администрация, възможност за обсъждане на местни проблеми с високо квалифицирани експерти от различни области на познанието, свързани с развитието и управлението на туристическите дейности /специалисти по социализация на културно-историческото наследство, антропология, фолклористика и етнография, развитие на туристическите ресурси, формиране на туристически продукти и устойчиви практики, менажиране на публични прояви и др./

Асоциация АТОС – възможност за включване на обекти за туристическо посещение в системата „Мобилен гид”. Чрез системата българските и чуждестранните туристи могат да получат изчерпателна информация за някои от най-известните исторически паметници и природни феномени в България само с едно телефонно обаждане. Специални указателни табели, поставени на подходящи места на туристическите обекти ще информират посетителите за телефонния номер, на който могат да получат информация за съответния обект на български и английски език.

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Международна асоциация на професионалните готвачи „ЕвроТок – България” - Проучване на кулинарните традиции и специфики на региона, документиране и включване в туристическото предлагане, промоция и реклама на здравословни храни и екологично чисти продукти.

ДПП „Странджа” – съвместна работа по проекти, включване на местната общност в обучения, организирани от парка, съвместно предлагане на туристически услуги и управление на информационния център и туристическата информационна система.

ДПП „Централен Балкан” – въвеждане на еко-сертификация „ПАН Парк”.

8. Включване в глобални тематични инициативи:

Кампания за намаляване вредните газове.

Известният музикант Пол Маккартни и семейството му лансираха кампания, призоваваща хората веднъж седмично да се откажат от месото и така да допринесат за борбата с промените в климата.

Целта на кампанията е да бъдат намалени парниковите емисии от преработката на селскостопанските животни в света. Те също допринасят много за глобалното затопляне.

Според Организацията на ООН за прехрана и земеделие на месопроизводството се падат 18 процента от произвежданите парникови газове. Транспортът е отговорен за по-малко - 13 процента.

В кампанията на Пол Маккартни участват също дъщерите му Стела и Мери, Крис Мартин, Кевин Спейси, Уди Харелсън.

Към момента община Варна е въвела един безмесен ден в менютата на всички заведения /обществени и социални/, които администрацията финансира цялостно или частично /чрез режимни/. Поканени за присъединяване са и заведенията за хранене и развлечения.

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

9.Зелени инициативи

„Живей зелено” – кампания на „ЕкоБулПак” за оползотворяване на отпадъци.

Gorichka.com - Горичка е основана през 2006 от Магдалена Малеева като инициатива за популяризиране на идеята за устойчиво развитие в контекста на екологична криза.

Основните теми, които са обект на активности, са свързани с промените в климата, изчерпването на ресурсите, загубата на биоразнообразие, промяната на средата и качеството ни на живот.

Зелена къща – насърчаване на архитектурни, строителни практики, които прилагат енергоспестяващи и щадящи природата технологии. /пример: демонстрационна къща с. Здравковец/ - <http://www.baatbg.org/welcome.php?subPage=21>

Движение Slow Food

Slow Food е неправителствена, еко-гастрономическа организация, основана в Италия. Целта ѝ е да предотврати изчезването на местните кулинарни традиции и да събуди интерес у хората към качествената храна, нейния произход и връзката ѝ с общностите, които я произвеждат. Така потребителите се превръщат в съпроизводители, тъй като с избора си стимулират малките производства в различни части на света. Днес организацията има над 85,000 членове в 132 страни.

Философията на Слоуфуд е заключена в следните три думи: **Good, Clean and Fair**, т.е.

- Храната трябва да е вкусна и от качествени продукти
- Храната трябва да е произведена по природосъобразен начин
- Производителите трябва да получават справедливо възнаграждение за своя труд

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Механизми за опазване на местни сортове растения и породи животни и специфичните храни, приготвяни от тях.

Дейността по опазването на селскостопанското биоразнообразие и традиции се осъществява от Фондацията на Slow Food за опазване на биоразнообразието. Тя прилага следните два инструмента:

- *Съкровищница на вкусове* (Ark of Taste) - в нея се включват традиционни гастрономически продукти с икономически потенциал за техните производители, застрашени от изчезване. Подборът на тези продукти става по определени критерии. От 2007 г. в България действа такава Национална „Съкровищница на вкусове“.
- *Президиуми на Словфуд* (Slow Food presidia) - механизъм за опазване и икономическо стимулиране на общности от местни производители с цел популяризиране на техните продукти, стабилизиране на традиционни начини на производство, установяване на стриктни производствени стандарти и осигуряване на бъдеще за съответния продукт и икономическа стабилност на общността, която го произвежда.
- *Пазари на земята* - осигуряване на възможност за директни продажби на продукцията на фермерите в определен район. Чрез този механизъм се стимулират дребните производители, които съхраняват традиционни производства на храни.

В България има 85 членове на Slow Food, организирани в 8 конвивиума. Конвивиумът е местна структура, обединяваща хора, които се стремят да запазят традициите, свързани с храненето в определен географски регион, подкрепят местните производители на храна, организират демонстрационни градини, пазари на местни стоки, фестивали и др.

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregion.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

МОДЕЛИ НА МЕЖДУОБЩИНСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО

полезни примери и практики

Междубщинско сътрудничество на европейско ниво

Асамблеята на европейските региони се стреми към постигане на регионализъм, който да бъде признат не само в границите на Европейския съюз, но и отвъд тях. Във време, в което в рамките на Европа се мисли върху засилване и разширяване на връзките между страните в рамките на Европейския съюз, ролята на регионите в процеса на обединение става все по-голяма. *Движението за регионализъм* има силни позиции в Европейския съюз, както и извън него. То се подхранва от убеждението, че правомощията, които имат Европейският съюз, държавите-членки и регионите, се допълват взаимно.

Провеждането на политика на регионалното развитие се обуславя от това, че принципът на териториалната солидарност изисква създаването на *относително еднакви условия за живот* в отделните части на територията на страната. Пространствените различия на природно-ресурсния потенциал, социално-икономическото и културното развитие са обективност във всяка страна. Ключов фактор при разработването на стратегиите на национално ниво е разработката на *регионалните планове*, координацията на секторните политики е и основният инструмент за постигане на интегриран подход за ефективно използване на ресурсите.

При този вид сътрудничество градове, общини и региони, които нямат обща граница помежду си, си сътрудничат в много сфери – икономическо развитие, образование и обучение, опазване на околната среда, иновации, туризъм, младеж, териториално и местно управление и устройство, култура, културно наследство и др.

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Същевременно между европейските страни има и различия най-вече по отношение на:

- Преобладаващият подход към осъществяване на сътрудничеството – по-скоро формален, основан на законодателство и с повишена роля на общинските асоциации (Португалия), или предимно неформален, основан на преките и неструктурирани контакти между общините (Ирландия). Чехия е междинен случай – въпреки наличието на законодателство и асоциации основен фактор е лидерството (позитивните примери на сътрудничество се свързват с ръководителите на общинските асоциации).
- Доминиращите форми на сътрудничество между общините: **ad-hoc сътрудничество** за конкретна дейност (проект) или **дългосрочно сътрудничество** чрез трайни (дългосрочни) организационни форми (асоциации на общини). В Португалия доминиращо значение има дългосрочното сътрудничество в рамките на общинските асоциации. Това може да се обясни с факта, че общините са много добре организирани в асоциации и регионалните асоциации (на ниво NUTS 3) покриват територията на цялата страна. В постсоциалистическите страни, въпреки значителния брой на асоциациите, сътрудничеството за конкретни проекти и инвестиционни инициативи почесто е на еднократна (ad-hoc) основа и извън асоциациите. Ирландия въобще няма асоциации на общини, което може да се обясни с факта, че до голяма степен регионалните власти на ниво NUTS 3 са близки по своята същност до такива асоциации.
- Степента на разпространение на партньорството между общините, която е в тясна връзка с политическата история и традиции и с остротата на общинските нужди. Старите страни членки, които имат по-продължителна история на демократично развитие, демонстрират по-силно междуобщинско сътрудничество („узряването“ за сътрудничество изисква време). От друга страна, вероятно трябва да се достигне определено ниво на задоволяване на най-належащите нужди на отделните общини, преди да може да се мисли за общите интереси (както показва сравнението между Португалия и Чехия).
- Използването на процеса на планиране като основа за идентифициране на общите интереси и проекти. В старите страни членки (Португалия, Ирландия) съществува много тясна връзка между процеса на планиране и идентифицирането на съвместни

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

проекти. Процесът на планиране по същество представлява съвместен предварителен избор на проектите от общ интерес. Така например в Ирландия процесът на планиране на ниво NUTS III (пространствено планиране) създава възможности за регионалните съвети (които се състоят от представители на общините) да работят съвместно по идентифицирането и разработването на големи проекти (например управление на отпадъците). В Португалия в хода на подготвянето на всеки регионален план за развитие на ниво NUTS 2 се обсъждат и т.нар. структурни проекти за района, част от които попадат в отговорностите на общините, но които поради мащаба и въздействието си са с регионален или суб-регионален обхват и трябва да бъдат изпълнявани и финансирани съвместно от няколко общини.

В новите страни членки връзката между процеса на планиране и идентифицирането на съвместни проекти е слаба или дори липсваща и това е една от причините за доминиране на епизодичното сътрудничество и за силната конкуренция между общините.

Подходът към изпълнение на програмите може да бъде насърчаващ или ограничаващ фактор за сътрудничеството между общините. Доминирането на предварително идентифицирани големи проекти насърчава сътрудничеството (Ирландия, Португалия), доминирането на предимно малки проекти, финансирани чрез грантови схеми, по-скоро го ограничава и насърчава конкуренцията (Чехия, Полша).

Наред с тези по-обща различия националните доклади за всяка от изследваните страни отбелязват и редица други особености, които в една или друга степен представляват интерес от гледна точка на България.

За **Ирландия** могат да се подчертаят няколко важни особености:

- Необходимостта от междуобщинско сътрудничество се приема за даденост. Приема се, че съвместните проекти на няколко общин отговарят по-добре на нуждите на района и те имат по-голяма тежест при лобирането и вземането на решения на национално ниво.
- Механизмът за осъществяване на партньорство между общините за съвместни проекти също се приема за даденост без коментар по отношение на законодателното му регламентиране или предоставяне на специфични стимули: стимулът за

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

сътрудничество е, че обединяването на собствените ресурси позволява да се привлекат други ресурси – от програмите на структурните фондове, понякога и частни ресурси. Сътрудничеството се осъществява чрез разработването и впоследствие – прокарването (лобирането) на уместни за развитието на целия район (надобщински) проекти. Честа практика е една община да осъществява дейности и да предлага услуги от името на няколко общини.

- От особено голямо значение за идентифицирането на съвместни проекти е участието на общините в процеса на планиране на ниво NUTS 3, при което се търси и постига консенсус за регионалните приоритети (приоритетни нужди от определени съоръжения). В този процес регионалните власти действат като фасилитатор на взаимодействието между общините. Процесът на планиране не определя конкретни проекти, но при наличието на ясни приоритети след приемането на плана общините чрез неформални механизми постигат съгласие за съвместни проекти. Идентифицирането на приоритетни нужди не е гаранция, че съответният проект ще бъде финансиран, но е вярно обратното – ако определено съоръжение не присъства в пространствения план, то няма да бъде финансирано.
- По принцип силно се акцентира върху неформалните взаимодействия за идентифициране на възможностите за сътрудничество, в т.ч. съвместни проекти.
- Инициативите за съвместни проекти много често възникват при редовните срещи на мениджърите на общинските съвети за развитие на различни национални или регионални форуми.

Опитът на **Португалия** се отличава с:

- Осъзнаването на нуждата от сътрудничество от общините, наличие на разбиране, че общините не са достатъчно големи, за да осъществят всички задачи, които произтичат от законодателството; аргументирането на нуждата от междуобщинско сътрудничество с икономията от мащаба, ефективността и надобщинския характер и въздействие на определени дейности и проекти.
- Водещата роля на асоциациите на общините като двигател на междуобщинското сътрудничество за съвместни дейности и проекти.

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

- Осъществяване на сътрудничество не само и не толкова за отделни (епизодични, ad-hoc) проекти, а за цялостни и дългосрочни дейности, в рамките на които се търсят и конкретни проекти (типични дейности са водоснабдяване, канализация, управление на отпадъците).
- Формализирането (законовото регламентиране) на междуобщинското сътрудничество за съвместни дейности и проекти. Съществуват наложени „отгоре“ основни формални механизми, които карат общините да работят съвместно за идентифициране, разработване и осъществяване на проекти, съфинансирани от структурните фондове.

Опитът на **Чешката република** се отличава с:

- Безспорната необходимост от сътрудничество между общините, обусловена от
- екстремната им „раздробеност“.
- Наличието на голям брой общински асоциации (над 600), създадени без намеса на държавата и следващи различни принципи на формиране (с големи различия в териториалния обхват – от 2-3 общини до район на ниво NUTS 3); асоциациите на общините са публични организации, както и самите общини и общините могат да им делегират изпълнението на част от техните функции.
- Въпреки големия брой общински асоциации преобладават епизодични сътрудничества за отделни проекти, които не са устойчиви във времето и не се превръщат в сътрудничество за осъществяване на дългосрочни дейности.
- Доминиране на конкуренцията над сътрудничеството, особено когато става въпрос за достъп до външни ресурси. Това се дължи, от една страна, на фокусирането на общините върху малки проекти, свързани с преките им компетенции, с изцяло местно значение (напр. асфалтиране на селска улица). От друга страна, самият дизайн на националните програми е насочен изключително към подобни „поддържащи“ дейности без пряко въздействие върху развитието, които не насърчават и не изискват сътрудничество. Не са за подценяване и фактори като „местен патриотизъм“ и егалитаристкото мислене на регионално и национално ниво.
- Силно изразено влияние на лидерството – степента на развитие на междуобщинското сътрудничество в асоциациите до голяма степен зависи от техните

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

ръководства. Изглежда, че лидерството има по-голямо значение от законодателството.

- Ограничено използване на стратегическото планиране като инструмент за
- идентифициране на регионални приоритети и проекти от общ интерес – както по-
- ради твърде общия характер на плановете, така и поради тяхното пренебрегване и
- надделяване на политическата конюнктура.
- Участието на регионалните власти като фасилитатор стимулира междуобщинското сътрудничество.

За **полския опит** са характерни следните особености:

- Съществуват голям брой асоциации на общините, но осъществяването на съвместни дейности или проекти не е типичната им функция. Основните им функции са лобиране (представяне на интересите) като партньор на правителството и осигуряване на услуги за техните членове (в т.ч. и за улесняване на достъпа им до финансиране от структурните и кохезионния фондове).
- Формирането на общински асоциации е насърчено от очакванията за използване на структурните и кохезионния фондове с аргумента, че особено за някои проекти общините са твърде малки, за да могат поотделно да отговорят на изискванията (по-специално за Кохезионния фонд).
- Въпреки големия брой асоциации преобладават проектите, предложени от отделна община или от ad-hoc партньорства.
- Изискванията на финансиращите програми могат да ограничават или да насърчават партньорствата: при Кохезионния фонд се предпочита самостоятелно кандидатстване или формиране на ад-хок партньорства (само за конкретния проект) поради бюрократичните изисквания към асоциациите, докато при програмата „Лидер“ участието на асоциациите е много по-голямо заради изискванията на самата програма за партньорство между общините.
- Важни фактори за успех са опитът, техническият капацитет, подкрепата (в т.ч. финансова от национални и/или регионални власти) и не на последно място, наличието на дългосрочна програма на партньорството.

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

ПРИЛОЖИМИ ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА в общини в България

Община Велико Търново

Създаване, организационна структура и управление на ТИЦ.

Структурата е еднолично дружество с ограничена отговорност с общинско участие. Извършва оперативно всички дейности, свързани с предоставянето на услуги в туризма, активно взаимодейства с музейните обекти на територията на общината. Дружеството е регистрирано като туристически агент, съгласно ЗТ и предоставя туристически услуги / резервации, екскурзоводско обслужване, превод, продажба на самолетни билети и пр./

Създаване и експлоатиране на туристически продукт „На гости в арбанашка къща”

Разработване на атрактивен продукт, с участието на жители на село Арбанаси, община Велико Търново. Осъществено обучение на екипите, разработена система за координация и планиране на посещенията. Продуктът се предлага от много туроператори / особено за организиранияте групови пътувания/ и генерира сериозни приходи за включените обекти.

Развитие и управление на културни събития с цел привличане на туристически интерес към региона

Международно туристическо изложение „Културен туризъм”. Форумът се организира от МИЕТ, Община Велико Търново, Българската хотелиерска и ресторантьорска асоциация и Българската асоциация на туроператорите и туристическите агенти. Тази проява е най-мащабното българско изложение за специализиран туризъм с международно участие.

Програмата на форума включва няколко елемента:

Туристическа борса – възможност за фирми, туристически организации, общини, културни институти и други да представят своя потенциал за създаване на туристически продукт от областта на културно-познавателния туризъм чрез рекламни-информационни материали.

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Експозиционна програма, която предвижда откриване на изложби на произведения на изкуството и експонати от фондовете на различни музеи.

Дискусии по актуални въпроси, свързани с развитието и управлението на културно-историческите обекти и разработването на атрактивни туристически продукти.

От 2005 г. в рамките на форума се провежда и фестивал на филми, популяризиращи българското културно-историческо наследство и туризма под мотото "На източния бряг на Европа".

Община Габрово

Програма „Единен музеен билет“

Програмата е разработена за промоция и повишаване на интереса към музейни обекти на територията на общината и стимулиране на посещенията.

Проект „Хлебна къща“

Туристическа атракция и център за общуване и дебат. Концепцията на хлебната къща е вече познат световен модел. Къщата в Габрово е първа в България и ще си партнира с другите 6 страни, където в момента се сформират такива къщи чрез мрежата на Международния съвет на самодейните средища по модела на първата в Габрово".

Община Пловдив

Клуб „Приатели на музея“ /РЕМ – Пловдив/ - възможности за пълноценно включване на потенциала на музея / пространство и капацитет/ в повишаване туристическата привлекателност на региона. Клубът е регистриран като сдружение, съгласно ЗЮЛНЦ. Освен от Пловдив Клубът има приятели и в София, Смолян, Пазарджик, Казанлък, Асеновград и Раковски. Сродни сдружения съществуват в Смолян и Стара Загора.

Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

Община Харманли

Създаване и поддържане на общинска **туристическа информационна система** и сайт за публичен достъп / www.harmanli-bg.com/